СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 140. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 18. червня 1925. — VOL. XXXIII. No. 140. Jersey City, N. J., Thursday, June 18. 1925. THREE CENTS

Громовиця причиною страшної зелізничої катастрофи.

НЮ ЙОРК, 16. червня. — Недалеко від міста Рокпорту, в стейті Ню Джерзі, случилася на торах зелізниці Делавер, Лакавана енд Вестерн Рейлровд страшна зелізнича катастрофа, котрої жертвою вже досі впало 14 людей.

Катастрофа случилася нині раненько з поїздом, що їхав до Ню Йорку, наладований пасажирами, що їдуть до Ню Йорку кождого дня на роботу. Причиною катастрофи була зле уставлена зелізнича зворотниця. Вона знов не робила наслідком бурі, яка навістила сю околицю нині в ночі.

Наслідком сих причин особовий поїзд, зложений з 10 возів, вискочив з шин, та весь звалився в одно румовище. Від сили зударення кождий возів так засунувся передній, як частини далековидного телескопу. Богато людий погинуло від покалічення підчас свого ударення, а богато погибло попарених парою, що виходила з розбитої льокомотиви. Погибли також машиніст та його пічкур. З покалічених людий, яких нараховують на 75, богато помре з ран в шпиталях.

УЖЕ МАЮТЬ ДОСИТЬ СВОЇХ БОЛЬШЕВИКІВ.

НЮ ЙОРК, 16. червня. — Кравецькі юнії збираються судити своїх власних членів, що належуть рівночасно до комуністичної партії, за те, що вони використали першомайське робітниче свято, уладжене сими юніями в місцевій салі опери, для большевицької демонстрації. На суд юнія ставлять разом 77 комуністів.

6 ЦЕНТІВ ЗА ОБРАЗУ.

НЮ ЙОРК, 16. червня. — Лава присяжних суддів у місцевому стейтовому суді признала нині акторці Синт 6 центів відшкодовання за образу чести. Образити її мав полковник Берлі в той спосіб, що пустив про неї чутку, що вона відома французька авантурниця, що натягає людий.

БОРА ПРОТИ УРЯДОВОГО ПРОЄКТУ ОБНИЖЕННЯ ПОДАТКІВ.

ВАШИНГТОН, 16. червня. — Сенатор Бора заповідає на найблизшій сесії конгресу опозицію проти проєкту уряду про обниження податків. Сенатор уважає сей проєкт корисним для богатих, а шкідливим для менче заможних.

ЗНОВА СУД МІШАЄТЬСЯ ДО СТРАЙКУ.

ГВАЙТ ПЛЕЙНС, Ню Йорк, 16. червня. — Стейтовий суд видав проти будівляних юній тимчасову заборону, в якій не дозваляється юніям викликати страйк в будівляних промислах в повіті Вестчестері так довго, поки теперішний спір межи юніями а підприємцями не буде розглянений судом.

Суд відбудеться аж десь в осени.

„ВЕЛИКИЙ СМОК" У ВЯЗНИЦІ.

ДЕНВЕР, Колорадо, 16. червня. — Федеральний суд засудив нині на 10 днів вязниці та півтора тисячі долярів гривни Д-ра Джана Ґайлена Лока, „великого смока", себто провідника Ку-Клакс-Клена, за те, що він відмовив послуху судови та не захотів предложити судови книговодство сеї потайної організації.

ЗАРАЗЛИВІ НЕДУГИ СЛАБНУТЬ.

ВАШИНГТОН, 16. червня. — Після звіту урядів здоровля, предложених 35 стейтами, число занедужань американського населення на головні заразливі недуги сильно зменчується, коли його зрівняти з минувшим роком.

НЕБЕЗПЕКИ СЕЗОНУ.

ВАШИНГТОН, 16. червня. — Як звичайно буває кождого літа, так і сього з усіх сторін Америки доносять про утоплення.

Вчора з одної місцевости Гемовтона, в стейті Ню Джерзі, донесли про три жертви. Звичайною причиною утоплення є незнание штуки пливання, але корчі у тих, що вміють пливати.

СЕНАТОР РІД ЗНОВА ПРОТИ СВІТОВОГО СУДУ.

КАНЗАС СИТІ, Канзас, 16. червня. — Сенатор Рід виголосив знова політичну промову, в котрій виступав проти участи Злучених Держав у світовому суді. Говорив він тим проти закона стейту Тенесі проти еволюції.

ЗАКУТИЙ У КАЙДАНИ НА ПОХОРОНІ.

НЮ ЙОРК, 16. червня. — Матео Каріао, котрий сидить тепер у стейтовій вязниці та дожидає розправи над собою за вбийство своєї жени, дістав дозвіл від заряду вязниці явитися на її похоронах. Приїхав він на похорони в товаристві двох детективів і був закутий в кайдани.

Поліція каже, що Каріао не перечить обвинуваченя.

ПРОФЕСОР НАЗИВАЄ ОХОТУ ДО ВИДАВАННЯ ЗАКОНІВ БОЖЕВІЛЛЄМ.

КИНГТОН, Ровд Айленд, 15. червня. — На врочистім замкненню шкільного року в стейтовій колеґії Ровд Айленду промовляв запрошений сюди нюйорський професор Рой Мартин. Говорив він у своїй промові на тему „Наше законодатне божевілля". На його думку, глупа віра Американців, що всякі справи можна полагоджувати через просте видання закона, дає нагоду до виступів всяким справді божевільним людям.

ЩОБИ ЗРОБИТИ ПОЛЮВАННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМ ДЛЯ... МИСЛИВИХ.

ГАРИСБУРҐ, Па., 16. червня. — Звичайно полювання буває небезпечне для звірят, на котрих полюють. Але в сьому стейті, як показує статистика, кождого року гине величезне число мисливих від [illegible] пострілів другими мисливими. Щоби сьому запобігти, уряд приготовив кілька законних постанов про [illegible], які він і предложив тепер до ухвалення [illegible]

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим пожевитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і миша знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і данинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як один до ратунку нашії. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєдинання на адресу:

ОБЄДИНАННЄ, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

АМЕРИКАНІЗУЮТЬСЯ.

НЮ ЙОРК, 16. червня. — Минувшої неділі вечером двох імігрантів, Йосиф Орбонський та Віктор Коровацький, заграли собі в Джамейці в американську картяну гру „повкра". Орбонський показав раз чудові карти, але Коровацький на се показав аж два аси. Орбонський бувби може признався побитим, якби не одно. Він побачив, що оба аси були тої самої масти. Тому він і почав зі своїм товаришом делікатненьку сварку, після котрої Коровацького відставлено до шпиталю, а Орбонського до суду, де він буде ждати на розправу, поки Коровацький не вилижеться з ран, одержаних під час гри в карти зі своїм краяном.

ГОЛОДІВКА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

З Луцька телеграфують до „Діла": Політичні вязні, українські селяни, запроторені в луцьку тюрму при масових арештуваннях по всій Волині, розпочали дня 20. травня голодівку. Причина: невиносимі тюремні умови, сидження у келіях всуміш з кримінальними арештантами, безпідставність арештування і відволікання слідства.

ЧИ ВЕРНЕ НІМЕЦЬ ВІДБУВАТИ КАРУ?

Чи верне німецький жовнір Павло Коп відбувати кару? Отсе є питання, яке забув собі поставити німецький воєнний суд, поки видав 12. травня вирок в справі згаданого жовніра, обвинуваченого, що в 1917 р. застрілив одного полоненого Француза. Копови провину доказано, а що він не явився на процес, то позаочно засуджено його на досмертну вязницю. Відтак слідство виявило, що Коп кілька літ тому як помер.

МАЙНЕРИ МОЖУТЬ ВЖЕ ПОДЕРЖАТИСЯ.

Страйкуючі майнери в Новій Скошії можуть вже подержатися що найменше три місяці, а як дістануть сподівану допомогу від юнії, то зможуть держатися прямо необмежений час. Так заявив президент 26 дистрікту майнерської юнії Джан МекЛавд.

СУДОВІ ПРОЦЕСИ В ЦИФРАХ

У польському соймі навів недавно міністер справедливости статистичні дані про судове процесування в Польщі. Цифри ці цікаві. Ось в минулому році суди полагодили 4,165,000 процесових справ у всіх інстанціях. З того виходить, що кожний шестий чоловік у Польщі веде процес. Суддів було в тому часі 2,384, отже на одного [illegible]

ВІДЇХАЛИ ДО КРАЮ.

На корабли Беренґарії відїхали до Европи в середу, дня 17. червня, о. Володимир Сполітакевич з женою та др. Лука Мишуга. О. Сполітакевич виїхав до старого краю відвідати родину, а др. Мишуга лічити здоровля.

За час їх неприсутности заступати буде в уряді Обєднання о. В. Сполітакевича гр. Семен Ядловський, а канцелярію вести буде др. Володимир Галан.

НОВИЙ НАПАД ДИВЕРЗІЙНОЇ ВАТАГИ.

В селі Михайлин на Поліссю є великий тартак, на який напала вчора диверзійна ватага, зложена з 50-ти осіб, узброєних у револьвери та рушниці. Ватага поділилась на дві групи: одна окружила магазини, друга виконувала обовязки розвідки та охорони. Ватага цілковито ограбила харчовий магазин а крім цього ограбила особисто деяких урядників. Ті, що ставили опір, впали жертвою нерівної боротьби, або були ранені. Вбиті урядники Ґорінін і Косцюшко. Важко ранені уряд. М. Міхальскі, Пешковскі, Цеґеляк і жінка уряд. Сиркова. Перевівши вдатно операцію, ватага лишила поквітування такого змісту: „Одержано частину доходів з експльоатації білоруських лісів, якої допускаються польскі рекіни". Посвідка писана на білоруській мові. Ватага звала себе шестим відділом головного штабу партизанів західної Білоруси. Цікаво, що в часі нападу було у тартаку триста робітників, які заховалися до великої шопи і на напад не реагували. Урядові відомости стверджують, що у ватазі беруть участь перш за все зредуковані робітники тартаку.

ВИБУХ У ФАБРИЦІ ПОРОХУ.

Польща має заледви одну свою фабрику пороху, будова якої по нинішний день ще не покінчена, а в якій все одно дійшло вже до експльозії. Маємо на думці фабрику „Загожджон" недалеко Радома. Хоча всі фабричні забудування ще не були закінчені, то в деяких з них вже йшла фабрична праця. І ось дня 9. травня через коротке замкнення електричної струї наступив вибух пороху. Цілий будинок, в якому це сталося, повернувся в руїну, три особі вбиті а дві ранені. Невелику кількість жертв треба завдячувати обставині, що подія мала місце ранком, коли ще не зійшлися робітники до праці. Не має видно Польща щастя до своїх фабрик воєнного матеріялу. Всі літаки з польської фабрики чомусь падали жертвою катастрофи, а з ними гинули і люди. Тепер єдина фабрика пороху теж вилетіла в воздух.

ЦІЛИЙ ЗАЛІЗНИЧИЙ ТОР ЩЕЗ НЕВІДОМО КУДИ.

Краківський „Напшуд" подає таку сенсаційну відомість: Ось до бидгошської (бромберської) дирекції залізниць зїхала міністерська комісія для провірення одної з бидгошських залізничих ліній. Та на велике здивування комісії виявилося, що цілий тор кудись подівся, щез як голка. Шини, телеграф, будинки і все инше пощезало. Лишився тільки насип, що поріс буйно травою. Виглядає воно на байку. В нинішних часах це питома польська байка. Вона пригадує ті славетні історії з часів будови східно-сибірської залізниці, коли урядові комісії, що їздили відбирати нові лінії, заставали замісь них тільки попелища або купи розвалин, а підприємці розводили тільки руками та домагалися відшкодування за шкоди, яких зазнали буцімто від манджурських бандитів. Та инша справа з Манджурією зперед кількадесяти літ, а инша справа з європейською Польщею.

СТРІЧА БАНДИТА „ПАНІЧА" З ГР. ПОТОЦКИМ.

„Слово польске" подає: „В понеділок вечером вибрався гр. Потоцкий в тов. гр. Тарновскої та сина одного з урядників ординації — на поїздку по своїх лісах за Вислоком. В часі поворотту біля 9-тої години вискочив нагло з гущавини осавлений бандит „Паніч" разом зі своїм товаришом по фаху і під загрозою револьверів оба бандити затримали повозку. Переїзджаючих взвали до піднесення рук догори, а потім вдалися з графами в розмову, причому зовсім не вязалися доборим висловів на адресу влади а з окрема кпили собі з усіх органів безпечества. На пропозицію ґрафині Тарновскої граф Потоцький почастував бандитів папіросами, а вони бажаючи віддячитися потрактували графів горівкою, при чому один із них загрозив їм на випадок відмови. Опісля оба бандити попращали гр. Потоцкого, якому подали руку та відійшли повільним кроком до ліса. Рівночасно відбувалася велика поліційна облава за „Панічом" у ярославському і переворському повітах..."

АНТИСЕМІТИЗМ РУМУНСЬКОГО ПРОФЕСОРА.

Провідник румунських лібералів проф. Йорґа виступив у пресі з пропозицією, щоби негайно приступити до румунізації румунських міст, які є цілковито жидівськими. Він проєктує дуже простий засіб: виселити з міст усіх Жидів, а на їх місце спровадити румунських селян. Для першого експерименту професор пропонує [illegible]

Посол Райх про свої переговори з польським урядом.

ВАРШАВА, 16. червня. — Посол до польського сойму Лев Райх оголосив в пресі заяву, в котрій він відповідає на критику, звернену проти себе за його переговори з польським урядом у справі польсько-жидівського порозуміння.

Посол Лев Райх каже у своїй заяві, що переговори велися на домагання уряду потайки, але жидівське коло, котрого він є президентом, знає про кождий зроблений крок, а коли прийде до порозуміння, то будуть знати всі другі, що станеться.

Посол Райх хоче успокоїти національні менчости в Польщі, що Жиди мабуть [illegible], і він висказується песимістично про вислід переговорів. Він [illegible] самий вже факт, що польський уряд почав такі переговори з Жидами, в бій спосіб уряд признав мовчки, що він не поводиться з Жидами як слід, коли вважає, що для них треба щось зробити.

Тимчасом українська преса звертається остро проти жидівського кола і посла Райха. Українські газети заявляють, що порозуміння межи польським урядом а жидівським колом буде значити, що польський уряд буде вживати Жидів до польщення національних менчостей під Польщею.

Жидівські газети не вірують в можливість довершення згоди з польським урядом.

ЖИДІВСЬКІ ДОМАГАННЯ ДО ПОЛЬСЬКОГО УРЯДУ.

Після донесення жидівських газет, посол Райх поставив польському урядови такі домагання: польський уряд має признати Жидам полекші щодо законного придержування недільного спочинку; уряд не буде визначувати ярмарків ані на суботу ані на великі жидівські свята; уряд має дати Жидам полекші податкові; Жиди мають дістати кредит з державного банку; уряд має признати жидівські й гебрейські школи та знести процентову норму для жидівських студентів; словом, надати Жидам справдішну рівноправність перед законом.

АНҐЛІЯ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ВБИТТЯ МЕКЕНЗІ.

ШАНҐГАЙ, 16. червня. — Анґлійський ґенеральний конзуль зложив у китайських уряді врочистий протест проти вбиття англійського горожанина Мекензі, котрого вбили китайські повстанці.

Серед китайських повстанців шириться клич: За кожде китайське життя най пропаде життя одного чужинця.

Заворушення проти чужинців поширюються щораз дальше.

ПРИЗНАЮТЬСЯ ДО ПОЛІТИЧНОГО ВБИЙСТВА.

СОФІЯ, Болгарія, 16. червня. — Болгарська преса дістала звідомлення від македонського революційного комітету, що Панчо Міхайлов, що погиб тут учора, був убитий на приказ сього комітету.

Заява говорить також, що Міхайлова мали вбити вже давніше, але його смерть відложено в надії, що він поправиться.

СТЕКЛОВ УСУНЕНИЙ ЗА ПАНСЬКЕ ЖИТТЯ.

МОСКВА, 16. червня. — Большевицький уряд усунув зі становища начального редактора свого органу Ізвєстія Юрія Стеклова.

Причиною усунення має бути виставне життя. Сей найважніший речник комуністичного уряду в пресі мав жити по князівськи в богато комнатах, прегарно прибраних, з великою світою прибічників і співробітників. Як відомо, він постійно обороняв політику Леніна.

КРИТИКУЄ АМЕРИКАНСЬКІ ФІЛЬМИ.

ЛОНДОН, 16. червня. — Лорд Лі оф Ферґем виголосив на засіданню Союза Анґлійської Мови промову проти американських фільм рухомих образків. Бесідник говорив, що сі фільми представляють американське життя в неправдивім світлі; вони з одного боку перебивають зближення межи Америкою а Анґлією, а з другої сторони являються найкращим орудєм для радикальної пропаґанди серед відсталих краів.

НЕ ХОЧЕ ДИСКУТУВАТИ ЯВНО ФРАНЦУЗЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

ПАРИЖ, 16. червня. — Пенлеве, французький міністер заграничних справ, відмовився давати якінебудь вияснення про свою подорож до Африки та переговори з Еспанією на публичнім засіданню парляменту. Палата 436 голосами проти 34 заявилася за тайним засіданнем.

ІТАЛІЯ НЕ ХОЧЕ ЗГОДИТИСЯ НА ҐАРАНТІЙНИЙ ПАКТ.

ПАРИЖ, 16. червня. — Французька преса з обуренням говорить про становище Італії до ґарантійного пакту.

Італія мала заявити Франції, що вона не прилучиться до ґарантійного пакту так довго, поки її не стане ясно, які користи з сього пакту прийдуть для Італії.

НОВА ТЕОРІЯ ПРО ВІДМОЛОДЖУВАННЯ.

ВІДЕНЬ, 16. червня. — Професор Штайнах придумав новий спосіб відмолоджування людий.

Полягає він на виставлюванню людини на ділання хемічних лучів. Як каже відкривець сього лічення старости, лічення не має постійних наслідків, але його можна легко повтаряти. Має воно бути зовсім некоштовне. Винахідник признає, що винахід потребує ще удосконалення.

ПРОДАЮТЬ ІСТОРИЧНИЙ АВТОМОБІЛЬ.

БУДАПЕШТ, 16. червня. — В одному місцевому складі виставлено тут на продаж автомобіль, у котрому їхав архикнязь Фердинанд, насліднк австрійського престола, дня 28. червня 1914 року, коли на нього виконано смертельний замах. Власником авта є граф Гарах, котрий [illegible]

[illegible] "SVOBODA" (LIBERTY) [illegible]
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One Year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

[illegible] За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РІДНА ШКОЛА

Це та загально-народна інституція, що удержує в краю 11 захоронок, в яких діти українських робітників, зарібників і сироти, одержують материнську опіку й виховання, що удержує 32 народні школи по містах, місточках і селах, де українська дітвора вчиться рідної науки, що удержує 12 гімназій, 6 учительських семинарій, одну торговельну школу, в яких українська молодь виховуєт[illegible] [illegible]відомих будучих громадян.

Рідна Школа видає діточі, шкільні й наукові книжки та удержує бурси для українських незаможних учеників.

Рідна Школа дбає про свідоме ремісництво й удержує ткацько-килимарські курси в Борщеві, шиття і крою в Любачеві і Львові, підготовчі курси для ремісників у Львові, курси термінаторів у Судовій Вишні, доповняючі промислові в Станиславові, курси шевства, моднярства і столярсько-токарські та опікується школою „Гуцульського Мистецтва" в Косові.

Разом стоїть 10.000 українських дітий під постійним дбайливим оком „Рідної Школи", під батьківською рукою 375 учителів.

Чиж не заслугує „Рідна Школа" на признання і поперття?

Ратуймо голодуючих, але не даваймо пропадати і Рідній Школі. Даваймо і збираймо нові жертви, а шлім через Обеднання, щоби був лад і порядок в збірці, щоби була народня контроля, хто, що і коли складає, а хто ухиляється від сповнення громадянських обовязків.

МІСЯЦЬ МАЙ В ОРҐАНІЗАЦІЇ

Місячний звіт головного рекордового секретаря Українського Народного Союза за місяць май сього року, що був поміщений в органі кілька днів тому назад, показує, що в тому місяци приступило 157 нових, а принято наново 78 членів.

Взявши під увагу страшну спеку, яка вже була почалася в тому місяци; взявши далі під увагу деякі непорозуміння, які з природи річи виринають в декотрих відділах в часи конвенції, а котрі за місяць ще не забуваються; взявши далі ряд великих страйків, які з конечности мусять поважно припиняти орґанізаційну роботу запомогової орґанізації — взявши се все до купи разом, треба признати, що місячний рекорд за май був розмірно зовсім удоволяючий. Зорґанізовано членів не богато в порівнанню з другими місяцями, але взявши під увагу обставини орґанізації, сей місяць показує, що орґанізаційний запал членів мимо всіх перешкод не ослабає.

Зіставленне руху членів, однак, показує на одну недостачу. Виказується з нього, що в місяцю маю суспендовано 131 членів. Се значить, що принято нових членів малощо більше, як втрачено старих. Вислід того такий, що мимо красних орґанізаційних заходів членів коло приеднання нових членів Український Народний Союз не зріс у сьому місяци так, як він повинен зрости. В сьому згляді показалася видима хиба. Тут показалася проточина, якою втікає чисельна сила орґанізації.

Закривати її не булоби розумно. Закривати її перед собою значилоби тільки, що дурити себе самого, що все є як найкраще. Хто на се не звертавби уваги, робивби, як той капітан, що дізнавшися про проточину в кораблі, не старавбися її заткати, але поклавби всі старання на вспокоєнне пасажирів, що все в найкращім порядку. Така політика булаби політикою струсів, що ховають свою голову, як надійде небезпека, — думаючи, видно, що коли небезпеки не бачиться, то небезпеки вже й не має.

Розумним людям, справним орґанізаційним провідникам так робити не можна. Небезпеку треба показати, щоби проти неї зарадити. Проточину треба найти, щоби її заткати. Треба й подбати відділам, щоби на будуче не було тільки суспендовань членів. Треба на будуче докладати сил не лишень до того, щоби орґанізувати нових членів, але й до того, щоби старі не відпадали. Треба вперед усього поаґітувати, щоби члени приходили точно на місячні збори, а в крайнім случаю, щоби платили точно свої вкладки. Треба розвести поучаючу пропаґанду, що член, котрий стояв уже довго в орґанізації, котрий зложив уже там поважну частицю своєї кервавиці, не покидав байдужно свою працю, не зрікався легкодушно своїх прав, які не легко зискати назад. Треба росповісти членам, що означає втрата членських прав через суспензію не для орґанізації, але для самих членів, для їх родин, для їх жінок і дітий. Треба повчити членів, що зі суспензією получена небезпека для родини, та що ся небезпека така поважна, що її член повинен оминати серед найприкріїших умов. Не то через спеку або жару, але навіть через страйк або безробіття член не закине свого членьства та не наразить своєї родини на втрату тих прав, які він своїм членьством у певній, сильній орґанізації набув.

Треба теж і відділам і відділовим членам і урядникам бути подекуди обережнійшими зі суспендованнем. Як лишень відділ може мати догад, що член пропустив мітинґ або заплаченне вкладки не з недбальства, але з якоїсь важної причини, а член має в своїх товаришів та братів повагу яко чесний громадянин, то відділ повинен уже мати тільки згляду для свого члена, щоби його зараз не суспендувати, але, коли се можливо, заплатити за нього вкладку та стягнути її від нього пізнійше. Коли така позичка буде відтак скоро стягнена, то від сього [illegible]

ПОЛЬСЬКИЙ СУД НАД УКРАЇНСЬКИМИ ПОСЛАМИ

Східні землі сучасної Польщі, населені густою масою українського й білоруського населення, прилучено до Польщі без згоди того самого корінного населення цих країв. З населенням тим поводиться Польща, як з білими рабами.

Цілий світ облетів відомий відкритий лист французьких учених і політиків про білий террор в Польщі. Найбільш той террор панує і то цілком безкарно на українських і білоруських землях Польщі, де ці народности становлять коло 85% всього населення цих країв, а нараховується Українців до 7 міліонів і Білорусинів до 2 міліони.

Страшний поліційний режим, вічні арешти, сезонові облави на Українців (коли тюрми переповняються умученою українською інтелігенцією й селянством); система викидання Українців зі служби державної, одбирання приватної практики лікарям-Українцям; глузування з мови української; атмосфера безкарної розправи агентів дефензиви; відбирання від українського населення православних церков і пересвячування їх на католицькі костели; насилання на ці землі військових і цивільних польських кольоністів і осадників і віддавання їм тих земель, на котрі вже десятки літ жде малоземельний український селянин— словом видирання з перед очей укр. селян єдиного їхнього варстату праці-землі; грабіжницька господарка держави в наших лісах; страшенно тяжка податкова система, що привела до голоду на наших українських землях; закривання й поступове нищення українських шкіл усіх типів і насильне насаджування польських шкіл, щоб винародовити Українців; викидання зі шкіл українського учительства й насилання на наші землі польського учительства — словом, система й атмосфера повної сваволі й безкарности адміністрації польської над тими міліонами українського народу — все це муситься зносити, все це терпить народ український під Польщею.

Ті міліони народу українського в межах Польщі виповняють все, чого вимагає держава навіть самі голодуючи, платять податки, відбувають всякі натуральні повинности, дають дань крови — синів своїх до війська — ясно, що мають право вимагати, щоб по-людському їх трактувалося. Гадав нарід, що коли його посли перед лицем Сойму й уряду польського заявляють про ці знущання, то зміниться все на краще. Тимчасом хоч українські посли в Соймі та сенатори республики польської від перших днів і до сьогодня в численних промовах соймових та сенатських внесках і інтерпеляціях представляють ці всі кривди, домагаються зміни режиму, домагаються пошанування прав народу — нема й не видно кращого: навпаки, похід польський „на знищення всього українського" що раз міцнійшає. Проти українських домагань в Соймі і уряді повстав однолитий фронт всіх польських політичних чинників. В таких умовах українська парляментарна репрезентація має потребу й обовязок скликати населення українське, щоб на вічах представити цей стан і здати справоздання зі своєї парляментарної діяльности.

Ці віча завше не подобаються аґентам дефензиви, не подобаються польським осадникам — бо посли українські борються, як проти режиму, опертого на багнети і дефензиві, так проти осадництва, котре позбавляє укр. селян можливости вибитися з нужди малоземелля.

І ото на брудні доноси тих польських шпіонів та осадни[illegible] Суд Польський [illegible]

послів: Павла Васильчука, Сергія Козицького і Максима Чучмая за одно з таких справоздавчих віч, що відбулося в Почаєві на Волині 26. серпня 1923 року. На тому суді свідки прокуратури — ці самі аґенти дефензиви — виявили, що їм хотілося послів покарати, тому й написали донос... Чи можна ж після цього зізнання вважати їх обективними. Вони плуталися в своїх зізнаннях, один другому суперечили, одного при конфронтації обличили в брехні, а один з них показав навіть на користь оскаржених. На українські землі прийшли ці пани тільки в 1921—1922 році, мови української не знають: ні один не міг повторити по-українськи тих фраз, які закидалися послам. Судило троє суддів, що завше виїзджають на наглі суди й виносять присуди кари смерти. Щоб не придати справі широкого розголосу, Суд, ніби боючися за спокійний біг справи, вів розправу при закритих дверях. На розправу було допущено 3 посторонних людей, тільки троє мужів довіря з боку обжалованих послів. Натомісць на залі було повно шпигів, котрі робили собі замітки й нотували всіх свідків оборони. Коли один із трьох мужів довіря пожалувався, що коло його сів шпіон і не дає йому спокійно сидіти, то Суд і того чоловіка видалив з залі, а шпиги зосталися.

На суд приїхало одинадцять українських адвокатів зі Львова, Берестя й Рівного, щоб боронити послів. Предсідник суду весь час „обрізував" оборонців. Нарешті причинився до питання, заданого адвокатом С. Шевчуком одному зі свідків, приказав возьному (сторожеві) вивести цього адвоката з залі. (А такіж аналоґічні питання ставив прокуратор — і його предсідник не перебивав). Після того скандалу вся адвокатура за згодою обжалованих мусіла залишити оборону. Суд пропонував свого оборонця. Оскаржені посли зріклися тої ласки й боронилися самі.

Кількадесять свідків, селяне й інтелігенти, що були на вічі ствердили, що нічого підбурюючого на вічі посли не говорили, що закликали народ до оборони своїх прав, боротьби леґальної в соймиках, в ґмінних радах, в урядах, в Парляменті. Решта свідків — річезнавці ствердили про тяжкий стан народу укр. Перед судом викрита вся тяжка кривда народу. Ці-ж свідки заперечили і відкинули всі наклепи агентів дефензиви й осадників. Всіх свідків з боку оборони було 77. В останньому слові посли заявили, що не чують себе виновними, що злочину не вчинили, бо те що говорили — є правдою, як тут ствердили свідки, а підбурюючих фраз не кидали, бо й ніхто навіть з боку оскарження не повторив, не міг повторити тих ніби-то сказаних слів, бо мову українську знають вони дуже слабенько. Далі посли зазначили, що посол має право і повинен викривати те, що розїдає життя, що ятрить орґанізм народній. І нечувано нігде, щоб за це посла можна було судити.

Не дивлячись на все це, Суд засудив усіх трьох послів: Павла Васильчука на 1 рік тяжкої вязниці, Максима Чучмая на 2 роки тяжкої вязниці і Серг. Козицького на 1 рік вязниці з заміною на дім поправи.

Засуд прийняли спокійно.

Всі вносять апеляцію до вищої інстанції судової.

До апеляційного суду посли зоставлені на волі під залог внесених грошей.

НІХТО НЕ ЗНАЄ ГОДИНИ СМЕРТИ АБО НЕЩАСТЯ СВОГО. ОБЕЗПЕЧТЕ СЕБЕ І [illegible] РОДИНУ

ДОПИСІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Польські залицяння до України.

Попала мені під руки нюйорська польська газета Нови Сьвят з дня 10. червня. Там на редакційній стороні находжу ось такий заголовок „Не бендзє Украіни без Польскі", а по нашому означається: „Не буде України без Польщі".

Нови Сьвят дуже обурився на статтю П. Чулого, котра була подана в Свободі з дня 2-го червня. В тій статті Чулий дав відповідь Новому Сьвятови на його редакційну статтю під заголовком „Польска а Украінци".

Як звісно нинішна Польща, що загарбала чужі землі, дуже затревожена й загрожена зі сторони сусідів. Польські політики й польська преса тимто й пильно шукають якогось нового способу скріплення своєї модерної Ржечи посполитої. Такого нового союзника шукає й собі Нови Сьвят, коли він думає, що може найти його в Українцях.

Хитро панські слова Нового Сьвяту дописуватель Свободи розвернув на просту мову і показав, котрою стежкою польські патріоти закрадаються в чужий горох, та що Польщі розходиться о те, щоби східна наддніпрянська Україна належала до Ржечи Посполітої Польської.

Гніватися, чи не гніватися на дописувателів Свободи, а правда останеться таки ясною. Із слів польського патріота-поета Міцкевича, і зі слів Нового Сьвяту, і других подібних газет виходить ясно, що польським патріотам ходить о те, щоби піддурити Українців, що мовляв Польща дасть їм свободу в українській державі, щоби лишень ся держава ввійшла в якусь федерацію з Польщею.

Польща не хоче мати цілу Україну в федерації зі собою, бо се булоби небезпечно для неї самої. Але мати західну Україну по саме Дніпро булоби дуже вигідно, бо се назад відбудувалоби Польску од моржа до моржа.

Такі писання польських ґазет воняють так сильно, що їх почує хоч би який ніс. Польська пропаґанда за великою Польщею на нічо не придасться. Хиба на те, щоби звернути увагу Українців на польські заміри. Польські ґазетки шукають за українськими хрунями, але наскільки їм сі заходи удадуться, показується з того, яке поважаннє серед свого народа мають тепер такі люди, як Твердохліб, Яцків, Демянчук, Ільків, Хомишин і Коциловський. Польський вербунок українських хрунів на те здасться, щоби відділити чесних українських патріотів від людий, які на словах удають патріотів, а на ділах держаться ворожої клямки.

П. Косьмій.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Українське жіноцтво інвалідам і Голодному Селу.

В неділю Зелених Свят членкині „Жіночої Громади", як також члени „Чорноморської Січи" урядили збірку, яка виносить 58 долярів. Її в цілости переслано до Українського Тов. Опіки над Інвалідами.

О. Понятишин дав дозвіл на збірку в церкві і промовою в церкві загрів до жертвенности.

Товариство не перериває ратункової акції в користь інвалідів, але веде її дальше.

Суму 250 долярів, котру Жіноча Громада переслала до краю в цїли спровадження делеґатки на жіночий конґрес в Вашінґтоні, після ухвали членкинь постановлено розділити в цей спосіб, що 150 долярів передано Інвалідам, а 100 долярів Комітетови Голодному Селу.

ПРАЦЯ РОБІТНИКА.

Люде працюють. Більшість людей майже ціле життя проводить на дрібній праці, хоч висліди її хвилево не замітні.

Ціле життя, 40 до 50 літ, (цебто від 14-го до 65-го року життя) день у день, за вимкою небагато святочних днів, люде трудяться, працюють, щоби здобути для себе і для своєї семі засоби до життя: мешкання, одяг, поживу та щоби сотворити для своєї суспільности, для цілого людства багатство, без котрого люди вже сьогодня не можуть жити. Великі будинки в містах, шляхи, по котрих вганяють поїзди; тунелі і мости, поділені від природи суші; величезні канали зі шлюзами; великі кораблі, що перепливають океани, гейби водні міста; тяжкі і штучно побудовані фабричні машини й маленькі годинники з багато колісцятками й пружинами; багато-томові бібліотеки багато століть і народів — усе те повстало і повстає завдяки людській думці, повстає з праці людських рук. Кождий, хто працює, може сказати собі, що вносять у людське життя якусь частинку багатств і добра і кождий може сам себе спитати, скільки його праця внесла в це загальнолюдське багатство.

Попробуймо обчислити висліди праці за ціле життя тихих, незамітних майже робітників.

Скажім, що робітник, який працює рискалем (при земельних роботах) на протязі сорок літ свого життя, по 300 днів у році, 8 годин дено, що творять 96 тисяч годин, може денно добути 10 кубічних метрів, на рік 3000 куб. метрів, на протязі 40 літ праці 120 тисяч куб. метрів. Колиб ми уявили собі цю скількість землі, як став або канал глибокий 2 метри, цебто так, що по нім можуть плавати пароплави, то можемо сказати, що один робітник на протязі 40 літ життя може викопати басейн глибокий два метри, а яких десять разів більший як майдан неодного міста, або канал глибокий і широкий.

Гірник (шахтяр) добуває денно яких 500 кґ. вугля, цебто на рік 150 тисяч кґ., на протязі 40 літ праці около 6 міліонів кґ. вугля (6 тисяч тон). На одно опалення печі зуживаємо 6 — 8 кґ. Отже вугіллям, яке добув гірник за один рік, можемо напалити яких 20 тисяч разів. Числячи по 120 напалень протягом року, можемо опалювати 165 печей черз зиму. Вугіллям, добутим на протязі 40 літ праці, можемо опалювати через десять літ 660 печей.

Візьмім для відріжнення зовсім инакше зайняття складача, що складає черенки. Може він на годину зложити 800 черенок, цебто 6400 денно, а 192 тисячі річно, на протязі 40 літ праці 76,800,000 черенок (букв). Тому що пересічний аркуш паперу дає 16 сторінок, а сторінка змістить около 2,500 букв, отже складач наскладає протягом життя 240 аркушів, або 3,840 сторін книжки, цебто книжку грубу яких 30 цм. Одначе пересічно книжка числить 200—300 сторін, цебто складає 10—15 книжок. Відбивають їх у кількох, кільканацяти або й кількадесяти примірниках кожду — отже завдяки праці одного складача люде одержують кількадесять тисяч книжок.

Робітниця в ткальні, що керує двома варстатами, виробляє денно яких 60 метрів тканини, цебто 18 тисяч метрів річно, а 720.000 метрів на протязі життя. 720,000 метрів — то довжина 720 кільометрів! Коли цей матеріял, це полотно — вистарчить його на 200.000—300.000 сорочок; коли матеріял на одяги — можна з нього вишити яких 12.000—15.000 одягів. Коли метер полотна коштує 25 центів, то полотно, яке зробила одна робітниця, варта 18 тисяч долярів!

Ці обчислення доказують, які є висліди праці одного робітника, котрого щоденна праця здається нам дрібною і незамітною.

Такий рахунок наче стверджує право природи, що праця (діяльність), яка повторюється довго, хоч майже з незамітною силою, дає часто більші висліди, як коротка діяльність великої сили, що часто остається майже без сліду. Сильний удар молотом у твердий камінь, оставляє на ньому нераз лише малий слід, а капля води, що вдаряє століттями, прожолобить цей камінь. І праця робітника на позір дрібна, незамітна, повторювана днями й літами дає поважні висліди.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Д. Рем. Вунсакет, Ровд Айленд. — Допись Ваша добра, о скільки вона відноситься до політичного боку церковної справи. Ся сторона, однак, не розділена як слід від чисто релігійного питання, яка церква краща. В сю справу наша часопись, яко національно-політична, не мішається. Статтю надається сими уступами до чисто релігійної ґазети.

Г. Чик. Шикаґо, Илинойс. — Ваша допись підходить до церковної справи з чисто релігійного боку, а залишає її бік політичний, котрий один ми звикли порушувати.

Називати дураками людий за те, що вони відступили від одної віри та перейшли до другої, так само нерозумно, як називати людий дураками за те, що вони держаться своєї віри. — Віднесіться з тим до чисто релігійної ґазети.

У. Н. СОЮЗ—НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО САМІ І ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО УКР. НАР. СОЮЗА!

МАТЕРІЯЛИ ДО ГОСПОДАРСЬКОГО СТАНОВИЩА ЗАХІДНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ І НЕУРОЖАЮ 1924. Р.

Землеволодіння:

Після даних перепису 1902 року процентове відношення кількости господарств в Східній Галичині уявляє таку таблицю:*)

Простір господарств в гектарах:

до		0.5 гект.	6.5	%
од	0.5 до	1 „	12.6	„
„	1 „	2 „	23.5	„
„	2 „	5 „	37.2	„
„	5 „	10 „	14.4	„
„	10 „	20 „	3.7	„
„	20 „	50 „	0.7	„
„	50 „	100 „	0.2	„
понад 100		„	0.34	„

Дані ці являються перестарілими. Проф. Бузек уважає, що ці дані являються недокладними, бо в них на його думку пропущено для цілої Галичини коло 200.000 господарств, які в двох третинах належать до категорії господарств з простором нижче 2 гект. а в 1/3 до категорії господарств з простором 2—5 гект.

По польському перепису 1921 р. поділ земельної власности уявляє таку картину:**)

Припадає в процентах площі на:

Воєвідства:	вел. (понад 50 гект.) зем. власн.	на малу зем. вл.
Львівське	31.2	68.8
Станиславівське	37.1	62.9
Тернопільське	33.4	66.6
Волинське	34.1	65.9

Число господарств малої власности (нижче 50 гект.) на підставі даних перепису 1921 року:***). (Промір в гектарах і число господарств подані тут в тисячах).

Воєвідство львівське: простір 1.858.2 гект., загалом 393.9, нище 2 гект. 206.7, од 2 до 5 гт. 140.5, од 5 до 20 гт. 43.6, вище 20 гектарів 3.1.

Воєвід. Станиславівське: простір 1.155.3 гт., загалом 236.9, нище 2 гт. 159.9, од 2 до 5 гт. 57.3, од 5 до 20 гт. 17.5, вище 20 гектарів 2.1.

Воєвід. Тернопільське: простір 1.081.6 гт., загалом 251.5, нище 2 гт. 138.9, від 2 до 5 гт. 78.5, від 5 до 20 гт. 31.6, вище 20 гектарів 2.5.

Воєвід. Волинське: простір 1.996.4 гт., загалом 266.7, нище 2 гт. 32.2, од 2 до 5 гт. 85.5, од 5 до 20 гт. 103.2, вище 20 гектарів 5.8.

Роля хліборобства.

В Східній Галичині припадало в 1902 році:*)

на ріллю	47	%
на сіножати	12	%
на городи	1.6	%
на пасов. і полонини	9.11	%

Разом на рільничі землі припадає 70.31 — 3.882.640 гект.

Розширення площі рільних земель в Галичині вже досягло меж. Навіть меліорація не може богато помогти зміні способів використування землі. В Східній Галичині 3.750.000 живе з хліборобства, на кв. клм. 67 душ. Галичина має в два рази більше хліборобське населення як Німеччина і Данія; загалом являється краєм, який має найгустійшу хліборобську людність в Европі. Галичина розпоряджається робочими силами більшими ніж в них є потреба: літом два рази більшими а зимою три рази.

Збір хлібів:

В 1911 р. збір хлібів в Східній Галичині виносив:**)

пшениця	5,053.378	метр. сотн.
жито	5,398.807	„
ячмінь	3,121.162	„
овес	5,631.628	„
картофлі	47,168.840	„

Урожайність в середньому в роках 1900—1910 з 1-го гектара в метричних сотнарах:**)

пшениця	11,4
жито	9.9
ячмінь	9.7
овес	8.6
картофлі	117.2

*) Буяк: Галіція.

**) Таблице статистичне Польскі за рок 1924.

***) Таблиці статистичне Польскі за рок 1924.

1) Всі дані і висновки після Буяка — Галіція.

2) [illegible] — Таблице статистичне.

Урожайність в Галичині в два рази меньша ніж в Чехії і Німеччині.*)

Запаси збіжа в Галичині:

Про цю справу Буяк говорячи про цілу Галичину говорить таке:**) „Коли одрахувати тільки одну шесту частину річної продукції на новий засів, то з пересічного річного збору в рр. 1896—1905 зостається для споживання згл. на продаж 3,-500.000 кв. пшениці, 3,950.00 кв. жита, 720.000 кв. кукурузи. На одного мешканця Галичини припадає 48 кг. пшениці, 55 кг. жита і 9 кг. кукурузи — разом 112 кг. харчевого збіжа. Між тим в Росії перед періодом значнійших неурожаїв і голоду зоставалось по одрахованню експорту і засіву жита 240 кг. на 1-го мешканця, а пшениці 130 кг. — разом 370 кг. на голову; у Франції споживання самої пшениці виносить коло 240 кг. на 1-го мешканця (споживання жита тут не відграє значіння); в Англії споживається пшениці коло 190 кг. Німеччина має на одного мешканця коло 200 кг. пшениці і жита разом. Галичина витворює харчового збіжа в 2—3 рази меньше ніж потрібує його по західно-европейським нормам...

Очевидно, що мешканці Галичини мусять брак харчового збіжжа поповнювати иншою їжою; в той час коли в західно-европейських краях харчування поповнюється набілом і мясом, в Галичині величезна більшість поповнює його головним чином картофлею і капустою (картофлі по обрахованні засіву і перерібки на гуральних дишається на 1-го мешканця коло 450 кг.). Через те ясно, що Галичина рільничий край, не тільки не вивозить збіжжа, але мусить його в значнійших кількостях привозити. Після докладно необчислених, але дуже правдоподібних загальних даних імпорт збіжжа і муки з Угорщини до Галичини виносить коло 2½ міл. квінт., або 25.000 вагонів.

Воєнні страти і відбудова:

Знищено підчас війни будинків мешкальних і господарських в тисячах:

Воєвідство	Волинське	212.5
„	Львівське	152.6
„	Станиславів	129.2
„	Тернопіль	235.1

На рік 1924 зісталося до відбудови в тисячах будинків, мешкальних і господарських:

Воєвідство	Волинське	77.1
„	Львівське	23.9
„	Станиславів	47.3
„	Тернопіль	92.1

Взято до уваги тільки ті будинки, власники яких зголосилися за урядовою допомогою при відбудові до кінця 1923 р. Джерело: Справоздання Мін. Робут Публічних з одбудови у 1922, 23, 24, Табл. взято: Таблице статистичне Польскі за рок 1924. По даним Ю. Павликовського („Слідами розвою ідеї кооперації і союзного устрою в „Народ. Торговлі" — Львів, 1923.), взятих з видання К. У. С. „Зеставене шкуд воєнних в Галіції, Львів, 1919 (друк як рукопис) вартість воєнних шкід в Галичині виносять в лютім 1919 р. 3 міліярди 544 міл. австрійських корон. Селянство Сх. Галичини стратило 20% своїх господарських загород. Живий робочий і доходовий інвентар обнизився з року 1910 по день 31. падолиста 1919: коний на 38%, рогатої худоби на 36%, безрог на 77%.***)

*) Буяк — Галіція.

**) Буяк — Галіція.

***) Ю. Павликовський — Слідами розв. ідеї кооперації і союз. устрою в „Народ. Торговлі" [illegible]

Парцеляція, земельна реформа і осадництво:

Розпарцельовано в роках 1919 до 1922 маєтків в Волинському воєвідстві 126 з простором 23.4 тисячі гектарів; в львівському 231 з простор. 18.2 тис. гект.; в станиславівському 35 маєтків з простор. 6.4 тис. гект. і в тернопільському 189 маєтків з простор. 45.9 тисяч гектарів.

Земельна реформа (1919 — 1922 рр.).

Воєвідство	Набув землю разом в тис.	Розпарц. прост. узгл. при образ. в тисячах гектарів.	НА 100 НАБУВАЮЧИХ: Інваліди і жовніри	Місцева і двірська служба	Попередні державні	Безземенльні	Малоземельні	Маючі землю (поспоралні)	Не-хліборобів	утворені парцелі: самостійні — Число	самостійні — Простір в гектарах	додаткові — Число	додаткові — Простір в гектарах
Волинське	2.1	16.7	0.2	4.9	20.7	24.7	43.0	6.3	0.2	1115	13331	995	3149
Львівське	3.7	9.6	3.7	1.8	4.5	14.4	72.5	3.1	0.1	702	4494	3139	5246
Станиславів	0.4	1.6	7.6	1.4	—	18.9	61.9	14.7	0.5	109	972	256	596
Тернопіль	1.8	7.0	2.9	14.0	0.5	23.3	57.6	11.6	0.1	798	5052	978	1751

Узгляднена парцеляція в повисших двох таблицях переведена земельними урядами в рр. 1919 і 1922 уповажненими інституціями в рр. 1920 і 1922 правочинними особами в рр. 1921—1922. (Жерело: Річник статистичний 1923. Дані взято: „Таблице статист. Польскі за рок 1924").

Осадництво: (1922 р.) в Волинському Воєвідстві принято землі 111.7 тис. гект. — передано загально 87.1 тис. гект.; в тому числі на військове осадництво 45.2 тис. гект., на потребу земельної реформи 29.5 тис. гект., осаджено осадників 3104, в тому числі в групах 762, індівідуальне число 2342. (Дані: Рочник стат. 1923, цифри взято: Табл. Стат. Поль. за рок 1924.). — Інж. Павликовський обраховує, що до 1. липня 1921 р. коло 160.000 гект. землі в Сх. Галичині перейшло в руки польських кольоністів.

Хлібний дефіцит минулого року і урядова допомога:

Причинами минулорічного недороду являються брак атмосферичних опадів і град (Явовірівщина, Борщівщина, і ін. повіти). Сьогорічна озимина зазнала великих ушкоджень в наслідок язви мишей. Пшениці зібрано в Польщі в мин. році в порівнанню до 1923 року 66%, жита 64%; в Сх. Галичині і на Волині недород значно більший як в корінній Польщі. В осени 1924 р. озимини засіяно в порівнанні з мин. роками в львівському воєвідстві на 4.1%, а в станиславівському на 7.8% меньше. 30% озимини пошкоджено в наслідок відсутности опадів в зимі і язви мишей (матеріяли п. інж. Ю. Павликовського. — Міністерство Рільництва приділило на три східно-галицькі Воєвідства з одержаного ним, позабуджетового кредиту на допомогу весняним засівам 1925 р. у висоті 7,500.-000 зол. — суму в 3,750.777 зол. На львівське воєвідство припадає 1,625.00 зол., тернопільське 1,062.500 зол і на станиславівське 1,062.500 зол. Акція переводиться через поодинокі воєвідства під особистою відповідальністю воєводів. Воєводи одержали повну автономію в переведенню акції; Міністерство не видало ніяких розпоряджень щодо складу воєвідських, старостинських і громадських чинників. Позичкн на [illegible] лила на акцію весняних засівів другу донацію у висоті других 7,500.000 зол., одначе згідно заяві делегата Міністр. Рільництва на львівській нараді з приводу допомогової акції, Мін. Скарбу до тепер немає жерела, з якогоби сю квоту покрило. Делегат Мін. Рільництва свідомий того, що супроти розміру катастрофи поміч є мінімальна. (Звідомлення делег. „Сільського Господаря" інж. Ю. Павликовського про стан допомогової акції). „Сільський Господар" 10/І. 1925 р. вніс до Мін. Рільництва в Варшаві меморіял, в якому обчислює недостачу насіння, ячменю і вівса коло 6.100 вагонів. Тому що на теріторії діяльности „Сільск. Господаря" під вівсом і ячменем стоїть що річно в пересічи коло 680.000 гект. землі, то повне запотребування в тих двох родах збіжа виносить 12.240 вагонів. За гроші асигновані для трьох східно-галицьких Воєвідства можна закупити оскільки не буде дальшої звижки цін, коло 1000 вагонів ячменю і вівса, разом отже коло 1/12 повного запотребування сівного зерна: ячменю і вівса. Коли приняти, що населення зможе половину посівної площі управити власними насіннями і додатковим сівом (в межах отсієї площі), то допомога, яку дає держава, замикається в 1/6 повного запотребовання згл. 16 відсотків його. (Коли зважити, що мишва і атмосферичний стан сьогорічної зими знищив поважний відсоток озимини і конюшини, які мусять бути переорані, то можна приняти, що дотеперішня акція уряду розвязати може питання фактичної недостачі посівного зерна в 1/10 части на теріторії трох східно-галицьких воєвідств. (Звідомлення дел. „Сільськ. Господ." інж. Ю. Павликовського про стан допомогової акції.).

Загальні висновки:

Селянське господарство ще перед війною в наслідок малоземелля знаходилось в тяжкому становищі. Галичина була країною аграрно перенаселеною. За часів війни підлягло селянське господарство великим знищенням, які погіршили його стан. Податкова, земельна і митна політика уряду ще погіршила становище сільського господарства. При цих умовах минулорічний неурожай, при мінімальній урядовій допомозі загрожує повною катастрофою для нашого селянського господарства.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“.

ВСЯЧИНА.

НЕМА КЛЕПТОМАНІЇ.

Французький лікар Манян перший відкрив клептоманію, цебто нервову недугу, на яку хорий чоловік має великий нахил до крадежі. Тимчасом паризький лікар д-р Антом при помочи свого товариша, славного психіятра Poreca д' Фурсак розслідживав Маньянове відкриття й оба дійшли до заключення, що Манян помиляється. Д-р Антом ствердив, що жінки інтерновані на клініці за клептоманію попросту перемінювалися і були звичайними злодійками. Його відкриття не відноситься до божевільних і паралітиків. Твердження своє підтвердив д-р Антом доказами. Антомове відкриття викликало велику сензацію в лікарському світі.

ЖІНКИ-РОБІТНИЦІ В СОВЄТСЬКОМУ СОЮЗІ.

Як у всіх краях, так і в совєтському союзі багато є жінок, які займають ріжні становища. Советська газета „Голос работніка“ помістила статтю на тему становища жінок-робітниць. В суспільних званнях зайнятих є 25 процент жінок, у банках і бюрах праці 16 проц. Найбільше жінок зайнятих по статистичних урядах, а саме 83 процент. Жіноча праця в бувшій Росії платиться багато менше як мущин. Пересічна плата чоловіків виносить 30 рублів і 77 копійок, а жінки одержують лише 22 рублі і 72 копійки.

ОХОРОНА ЗУБРІВ.

Щоби перешкодити загибелі зубрів, яких взагалі вже дуже мало, радянський уряд у західному Кавказі рішив призначити 650 тисяч морґів ґрунту для охорони зубрів. На цьому просторі, що підлягає державному урядникові, званому зубровим контрольором, не вільно управляти ніяких полевих ані лісових робіт. Каменоломи, які там уже є, замкнено; нових не вільно отвирати. Заборонено навіть пасти худобу в межах охоронного простору.

ПЕРЕДІСТОРИЧНІ РОЗКОПКИ В ТИФЛІСІ.

При розкопках, ведених на припоручення виділу для консервації старинностей Грузії біля Семо-Авчалі — натрапили на цікаві знахідки, важні для прастарої історії краю. Як повідомляє О. Ґ. Везендонк у „Чічероне,“ копали у стіп стрімкої скелі, на якій побудований монастир. Найшли величезні похоронні глиняні урни, такісамі, яких ще нині вживають у Грузії на вино. Біля урн були кости звірят і птахів. У одній урні найшли ще добре вдержаний жіночий кістяк і багато ріжних похоронних додатків. А саме: багато пестрих, почасти позолочених скляних перел, імітацію перлової маси, обсідіяну і ахату, бронзовий нашийник і медалик із білої маси в срібній оправі, срібні й бронзові ковтки. Головно гарно виконана голова верховинської кози. То мистецька робота в кости. Форма могил і положення небіщиків, а також це, що найдено в гробах — на думку відкривця Чітая — доказує, що гроби ці походять із ярсько-проарійської доби. Так означено границю тої культури, що процвітала в 15. і 16. століттї. Найшли теж залізні прилади; це доказує, що гроби походять із переходової бронзової до залізної доби.

НАУКОВІ ПРОБИ ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ.

Лондонська „Дейли Мейл“ повідомляє, що в одній лондонській лябораторії два вчені стараються вияснити тайну людської смерти. Вони хочуть із зброєю в руках заатакувати смерть, а бодай продовжити життя. Вчені ці твердять рішуче, що до гробу посилають нас радіоактивні промінї землі. Залежно від фізичної відпорности нищать вони життя людське на 70-му році або пізнійше згл. скорше. Питання, чи можемо ми боронитися перед таким катастрофальним впливом нашої планети. Англійські вчені кажуть, що так. Подають навіть спосіб, але совісний чоловік не радив би його й свому найбільшому ворогові. Радять ні менше ні більше, лише щоби люде ціле життя ходили в панцирних плитах, штучно віддихали, штучно відживлялися і т. д. Але ці плити повинні би бути грубі щонайменше на десять цалів — тоді були би люди бесмертні! Згадані плити не перепускають цих убивчих промінів. На жаль навіть ці вчені розуміють, що такий засіб для людий не можливий, тому роздумують, чи не вдалося би винайти якийсь ліпший спосіб. Роблять досвіди з електричними енергіями, які днем і нічю виділюють людські мязи й нервові осередки чоловіка. На їх думку існує таке. Як далеко ці енергії дадуться контролювати й маневрувати собою та як реагують на радіоактивні сили землі? Вияснениям цього питання займаються тепер згадані англійські вчені.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Меклайн, Возняк Анна, членкиня Тов. Зап. Січи, від. 234 У. Н. Союза померла дня 13-го червня в 21-ім році життя, по операції на запалення сліпої кишки. Бл. п. Анна була родом із с. Псари, пов. Рогатин. З Молодечого Департаменту переступила в повнолітні члени У. Н. Союза дня 9-го лютого 1923 р. Покійна осиротила 3-літну дочку, мужа і старих родичів. Похорон відбудеться 16-го червня. В. І П.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія, від. 86, повідомляє, що мітинг має відбутися на 21-го червня, в неділю, в звичайнім місци. На тім мітингу маєся явити кождий член; неявившіся будуть карані після статута. Кождий член має вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі буде суспендований. Товариші, не забувайте, що то остатний місяць, в котрім принимаєся нових членів до У. Н. Союза без вступного. Проводіть зі собою знакомих, поки еще час. — Уряд Братства.

ДЖАНСТАВН, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 300, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинг відбудеться в неділю, 21. червня 1925, по Сл. Божій, в гали церковній. Всі члени мають явитися на той мітинг, бо будуть важні справи до полагодження. Напоминається тих членів, що не мають вирівнаних вкладок, щоби конче явились на мітинг і вирівнали, бо в противнім разі будуть суспендовані. Контрольну комісію упоминається, щоби сконтролювала книжки. — Теодор Кавчак, предс.; С. Козій, кас.; П. Сціслений, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Тов. Богд. Хмельницького, від. 22, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що піврічний мітинг відбудеся в суботу, 20. червня, точно о годині 7.30 вечер., в гали церковній. На порядку дня дуже важні справи до полагодження, а особливо справа пікніку, як рівнож приниманя нових членів без вступного дно Союза і до Тов. Кождий член повине припровадити хоч одного нового кандидата. Члени довгуючі мають вирівнати залеглости, щоби не повторялось таке як в маю і цвітни. Неявившийся член підлягає карі 1 дол. — М. Заверуха, предс.; І. Кравчук, кас.; М. Баглай, секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 34, повідомляє своїх братів, що піврічний мітинг відбудеся 21. червня, о годині 2.30 попол., в парафіяльній гали. На мітинг мають явитися всі члени. Буде справозданне за пів року. Кождий член має виповнити свій обовязок. — М. З., секр.

РАНКІН, ПА. Бр. св. Григорія, від. 24, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинг відбудеся дня 31. червня, в неділю вечером о 7-ій год., під ч. 323 — 2-га улиця. Проситься членів явитися на сей мітинг, бо суть важні справи до полагодження. Члени котрі довгують, мають на сім мітингу вирівнати свої залеглости. — Федор Семко, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(3)

— А як то Німкиня, або козачка і не схоче?

Гетьман визьвірився на него так, що він тільки зігнувся в каблуку і зараз вийшов. Пішов дивитись, де між костелом і церквою розвалений комин. Знайшов ту хату і щез в її сінях. Довго сидів там і вийшов, але не з дівчиною, лише з її мамою. Обоє пішли до палати Потоцького. Вона лишилася в першій комнаті, він увійшов до гетьмана.

— Прийшла? — гетьман спитав.

— Не гримайте на мене, ясновельможний пане, аж вислухаєте...

— Не знайшов хати, чи може вона сторонська і її вже нема в Немирові?

— Знайшов хату, знайшов її саму. Я, очивидно, насамперед балакав з мамою, бо дівчина ще дитина. Мамуня сказала, що для гетьмана ся дівчина не така, як инші дівчата.

— Щож вона таке? Відьма?

— Не казала, що відьма, але доньки не хотіла дати. Говорила, що як ясновельможному панови скаже одно слово, то ясновельможний самі не схочуть. Я довго неречився з нею, але вона від свого не відступала. Я її привів сюди, бо хоч вона мені не сказала своєї тайни, то я догадуюся, в чім причина її опору. Я служу вірно ясновельможному, як служив ще татови ясновельможного. На всьо дивлюся і всьо тямлю, бо память у мене добра. Мамуню тої дівчини я вже раз бачив. Буде тому шіснацять років. То було під Камінцем у якогось малого шляхтича, у котрого ясновельможний ночував. Вона, донька того шляхтича була тоді ще дівчиною. Була та- [illegible]

другий день, по першім нашім нічлігу у її батька вона чогось то дуже плакала. Ясновельможний потішав її в своїй комнаті. Зі мною був тоді в службі у ясновельможного ще один шляхотка, Петро Курчинські. Ясновельможний дав його дівчині і вони тої днини, коли ми відїздили, взяли шлюб. За те Курчинські дістав від ясновельможного хату в Немирові і під Немировом млин. Я добре знаю Курчинського, бо то був мій товариш. Жінка була не для него, він не для жінки. Та проте в приписанім часі по тім першім нічліґу ясновельможного, молода пара дістала доньку. Все те тямлю, як би то нині сталося.

— Ти справді пізнав її? Бо правду скажу тобі, тих моїх доньок і синів вже щось забогато по всіх усюдах. Раз-у-раз зголошуєся до мене якась мама якогось мого сина, або якоїсь моєї доньки. Очивидно, щоби щось дістати від мене. Як би я був знав, що того буде так богато, то бувби заклав окрему метрику на таке.

— В сім случаю я не помиляюся. Як би ясновельможний побачили Курчинську, то можеб й самі пізнали її. Ясновельможні були такі вдоволені, що молоду Курчинську ще по шлюбі взяли до Немирова на цілий тиждень. Вона до мужа пішла аж тоді, коли ми поїхали до Кракова.

— Впусти її сюди!

Кшиштоф вийшов і по хвили увійшла Курчинська. Підбігла до гетьмана, припала до ніг і стала цілувати його чоботи. Вицілувавши, підвела до гори очі і руки і стала дякувати Господеви [illegible] ще раз дозволив їй глянути в очи того, котрому [illegible]

— Бабо, не плети дурниць! — гетьман гукнув. — Встань і сідай ось тут... Ти, бабо, цариця, чи королева, що ховаєш перед мною доньку? Я до такого поведення не привик!

— Ясновельможний инакше промовляли до мене тому шіснацять років, — відповіла жалісно, майже плачучи. — Тоді я була не баба, а мишка, мушка, жабочка, цвіточка, зірочка.

— Не плети дурниць!

— Я повторяю лиш те, що чула від ясновельможного. Ясновельможний забули? Шіснацять років, то не вічність.

Гетьман розсміявся.

— Ти говориш так, якби який перший ліпший жовнір в котрім з моїх полків спитав мене, чи я знаю його... То се правда, що твоя донька не для мене? Що вона...

Моя Зося? Якаб вона була щаслива, коли би знала, що її батько... ясновельможний гетьман і прочая! Але вона сего, поки що, не сміє знати. Скажу їй аж тоді, коли вийде заміж.

— І тоді не треба! — гетьман гукнув. — Як буде знати, то буде слати своїх бахурів по милостиню до мене... Як же тобі живеся?

— От, як з таким мужом. Я живу тільки споминком щасливої хвили, котрій звдячую мою доньку. І я до нині зховала вірність батькови моєї дитини... До нині!

— Млин ще меле?

— Та меле. Але мій Курчинські вже журиться, що ось ось млин треба буде дати зятеви. За два три роки треба буде Зоську віддати. Голої ніхто не возьме. Треба буде дати бодай того млина. Впрочім в грамоті ясновельможного стоїть, що сей млин для першої моєї дитини.

— Нехай журиться. Він тобі й так вже непотрібний. Зося ґарна дівчина. Я бачив її у вікні. Вже маєш кого на примітті для неї?

— Я воліла би, щоби про її долю рішав рідний батько.

— Щоби до млина ще щось додав? — гетьман замітив ласкаво усміхаючися. — Млин [illegible]

дуже гарна дівчина.

— Гетьманська раса.

— Бабо, не плети дурниць, бо вилетиш за двері і Зоська лишиться при однім млині! Ти не з якимсь Курчинським говориш.

— Колись була мишка, жабочка, зірка... Тепер баба! — Курчинська зітхнула, але так щоби він чув.

Гетьман став бабі призиратися.

— Кшиштоф не збрехав, кажучи, що вона ще нині апетитна, — гетьман думав, вдивившися в неї.

— Я ще хотів би побалакати з тобою про Зоську, — промовив, — бо я дам їй мужа. Тепер що не маю нікого на приміттю. Але вона й так ще замолода. Досить буде за три чотири роки. Ти відганяй кождого, що до неї пхавсь би.

— Один вже пхаєся.

— Гони буком!

— То легко сказати, але тяжше зробити, бо дівчина за ним. Він гарний хлоп.

— Хтож то такий?

— Шаравскі. Він у війску ясновельможного.

— Мій слуга? Добре, що знаю. Маю для него жінку. Як ожениться, то відчепиться від Зоськи... Ще дещо про Зоську хочу сказати тобі, але аж пізнійше. Я й так загаявся, балакаючи з тобою. На часок мушу вийти.

— Як ясновельможний кажуть, то я зажду. Я й так в хаті сказала, що може на ніч не прийду.

— Ти дуже зарозуміла...

— Я була колись жабочка, зірка.

— Повечеряєш з Кшиштофом. Він тобі покаже спальню.

Гетьман вийшов і вернув аж за три години. Коли в ранці Курчинська відходила, сказав їй.

— Зоська, як віддасться, дістане село Куничі. Очивидно, мужа я дам їй. То поки, що, слобода, але тілько до весни. До хвилі, коли Куничі возьме з Зоською її муж, Куничі дам в аренду твому околотови, себто твому мужеви Курчинському. Сими днями буде зроблений [illegible] панщини і данин.

З чиншів і данин Курчиньскі буде обовязаний давати десяту пайку плебанови, половину мені. Як Куничі перейдуть вже в руки мужа Зоськи, то лишиться тільки обовязок данини для плебана. Самого Курчинського будеш могла тоді, як схочеш, прогнати від себе. Даючи його тобі, я не знав, що він нідочого.

Курчинська, як прийшовши сюди, так і тепер припала до ніг і знов вицілувала чоботи гетьмана.

— Я була би, — сказала на відхіднім, — вже давно спекалася його. Але ворожка виворожила мені, що Зоська ще дістане рідного, рідніського брата. Отже я далі терпіла Курчинського під моїм боком, щоби, як ворожба справдиться, люди не показували на мене пальцями. Але скоро прийде на світ, зараз спекаюся його.

Курчинська відійшла ущасливлена.

На другий день Зоська ревіла, бо їй сказали, що пан Шаравскі оженився зі старою відьмою, котру Зоська добре знала. Мамуня потішала її.

— Не плач, дурна! Він тобі не втече. Як тобі прийде час, то він таки буде твій.

— До того не прийде, хоч би його жінка натягла ногами. Я йому не в голові і він обріхував мене. Як би справді полюбив мене, то був би другої днини по тім, як балакав зі мною, не оженився з иншою. Впрочім та стара відьма не скоро вире. Вона засушена жилава. Вона мабуть мене переживе.

— Шаравскі оженився на приказ ясновельможного. Пан каже, слуга мусить. І я дістала мужа на приказ гетьмана.

— Що мені з того, коли вона не відчепиться від него. На злість мені буде довго жити.

— Я би тобі сказала щось, але ще рано. Ти ще за молода. З такою гускою про таке не говориться. Тепер скажу тобі лиш тілько, що всьо буде добре. Як прийде твій час, а він тобі ще не вилетить з голови, то таки буде твій. В тім моя голова.

Від Нового Року Куничани жили в горячковім вижиданню чогось нового. Весни дожидали всі з нетерпячкою, але не всі однаково. Старі, що слободу оснували, хотіли би ту весну відсунути в безконечність. Кождий день, що о днину наближав їх до весни, побільшав їх турботу і трівогу. Не собою вони журилися, бо йдучи сюди, вони знали, що за трицять років жде їх. Їх морочило питаннє, як молодше поколіннє поставиться до панщини, і що всего того вийде. Молоді не так журилися, як були цікаві. Того вони й воліли, щоби, що має статись, зараз сталося. Вони не сумнівались, що як поставляться, то ніяка сила не здужає накласти на них ярмо такої неволі, в якій колись жили їх батьки. В тім переконанню утвердила їх така сама думка молодого покоління в подальших слободах, котрим також минав час вільних літ. На добавок майже всі пани в сих сторонах були прихильниками короля Лещинського, а попи говорили, що прийдуть Москалі і тих панів будуть бити. „Коли ті пани будуть мати проти себе Москалів, то не будуть мати сили на нас“, думала молодь і безжурно дивилася в будучину. Щоби бути тим певнійшим свого, хто ще не мав збруї, запасався нею, пристарав пороху, олова.

Сонце стало сильнійше пригрівати, верства снігу тоншала. На спохилостях проти сонця вже й трава вибилася на верх. Ішла весна.

Піп скликав до себе раду громадських старин і церковне братство. Сказав їм, що коли не могли в новій церкві святкувати Різдва, то годилосьби відсвяткувати в ній Великдень. Треба би вже взятися до оконечних робіт. Як би пан не дав робітника, то повинна наймити його громада. Але зараз. Добре було би також за одним заходом викінчити нове приходство, щоби веснувати з нового обійстя. Все те було таке переконуюче, що рада без довгої балачки порішила вислати когось до міста по робітників. Порішили вислати, але не вислали. Ще заки розійшлися, перед хатою задзеленькали дзвінки санок і до хати увійшов чоловік, що восени кермував роботами.

— Я привіз робітників, — сказав, — щоби викінчили приходство. За пару днів привезу робітників, що будуть викінчувати церкву. Як тогід, так і тепер, платити буде пан гетьман. Ви тільки прохарчуйте їх.

Як тогід, так і тепер всі дивувалися, що гетьман Потоцкі, той лютий ворог православної церкви, так опікуєся православними і витрачує гроші на православне попівство, та на православну церкву. Але чуючи на власні уха, бачучи на власні очи, мусіли вірити в се, що инші уважали за неімовірне.

(Дальше буде).